УДК 502.7

Бутник О.О.,
к.держ.упр.,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Національного університету водного господарства та природокористування;
Валюх А.М.,
к.е.н.,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Національного університету водного господарства та природокористування;
Якимчук А.Ю.,
к.е.н.,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Національного університету водного господарства та природокористування

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ ІННОВАЦІЙ

Здійснено економічний аналіз запровадження екологічних інновацій в Україні. Розроблено комплекс заходів щодо стимулювання екологічно орієнтованого виробництва.

Проведен экономический анализ внедрения экологических инноваций в Украине. Разработан комплекс мер по стимулированию экологически ориентированного производства.

The economics analysis of ecological innovations realization in Ukraine has been made. The stimulation measures complex of ecological oriented production has been ordered.

Постановка проблеми. Оскільки Україна є учасницею Світової Організації Торгівлі, особливого значення набуває запровадження та розвиток екологічних інновацій, як гарантії якості і безпечності технологій та продукції. Саме це і визначило тему даного дослідження. Об'єктом дослідження є фактична система фінансування екологічно орієнтованих проектів України в сучасних ринкових умовах господарювання. Предметом дослідження є процес економічного стимулювання діяльності підприємств щодо запровадження природоохоронних проектів.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз стану та динаміки запровадження екологічних інновацій в Україні на основі статистичних даних та фундаментальних праць вітчизняних та зарубіжних науковців [1-14] дозволив сформулювати такі основні положення наукового дослідження:

1. Управління інноваційним розвитком здійснюється на макрорівні (держави, регіону або галузі) та мікрорівні (окремого суб'єкта

господарювання). Узагальнені функції управління процесами інноваційного розвитку представлено на рис. 1.

Рис. 1. Основні функції управління процесами інноваційного розвитку

2. Як підтвердило проведене дослідження, процес створення та реалізації екологічних інновацій в Україні має досить ґрунтовну законодавчу базу. Питання інноваційного розвитку регулюють такі основні законодавчі акти, як: закони України: «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про наукову і науково-технічну експертизу» та багато інших [1-8].

3. У результаті проведеного дослідження, виявлено низку недоліків щодо фінансування інновацій взагалі, а особливо екологічних, як з боку держави, місцевих органів влади, так й інвесторів. Згідно «Програми розвитку високих наукоємних технологій на 2005-2008 рр.» загальний плановий обсяг вкладень у екологічні інновації за увесь період становить лише 8,7 млрд. грн. [3] (або 1,7 млрд. дол.), тобто тільки 1,4 % від щорічного вкладення в аналогічні інновації у США, Німеччини – 2 %, Японії – 4 %, Франції – близько 12 % (рис. 2, 3).

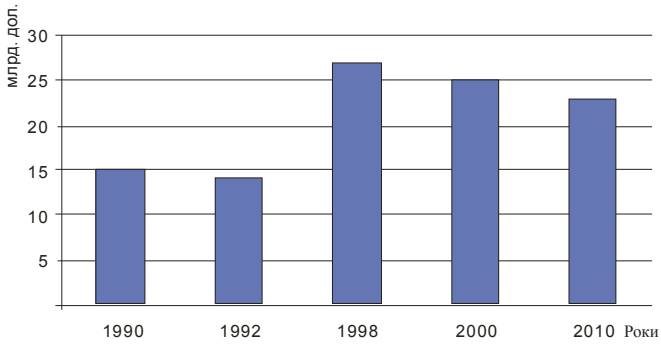

Рис. 2. Динаміка запровадження екологічних інновацій у країнах Східної Європи, млрд. дол.

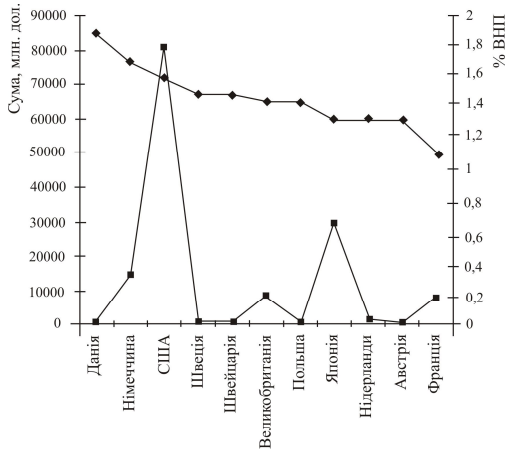

Рис. 3. Витрати на охорону навколишнього природного середовища у розвинених країнах

Проведений аналіз планового обсягу фінансування програми розвитку високих наукоємних технологій впродовж з 2005 років засвідчив, що в Україні на фінансування проектів за роками кошти розподілені нерівномірно: левову частку коштів зосереджено на проектах, пов'язаних із розвитком машинобудування та приладобудування (40 %), оскільки саме ці галузі здатні забезпечити високотехнологічне оновлення інших галузей виробництва. Приблизно така сама частка коштів запланована і для проектів щодо модернізації електростанцій, створення об'єктів альтернативної енергетики, палива, використання вторинних енергетичних ресурсів, розроблення новітніх ресурсозберігаючих технологій. На наукові дослідження - до 30 % від загальних витрат. Застосування наукоємних технологій у сфері охорони навколишнього природного середовища планувалося профінансувати у обсязі 14-28 млн. грн., що становить у загальному обсягові менше 1 % (від 0,9 % у 2005 р. до 0,91 % у 2008 р.).

4. Як показало вивчення статистичних матеріалів фактичного інвестування природоохоронних проектів, вітчизняні інвестори почали вдвічі менше вкладати коштів, а ось закордонні – збільшили капітальні вкладення на 30 %. Такий показник є низьким для України, зокрема, наприклад, на наукові дослідження та розробки коштів надійшло удвічі менше. Отже, запровадження екологічних інновацій в Україні з 2000 р. здійснювалися в основному за рахунок власних коштів підприємств – на 70-88 %. Друге місце у розподілі за джерелами фінансування належить іноземним інвесторам – 2,5-8 %, частка державному бюджету становить 0,5-3%. Частка місцевих бюджетів у загальному обсязі фінансування екологічних інновацій зовсім мізерна і складає щонайбільше 0,3 %.

5. На регіональному рівні система управління інноваційним розвитком має складну та розгалужену структуру, що вивчалася на прикладі Рівненської області (рис. 4).

Рис. 4. Система управління екологічними інноваціями на регіональному рівні

6. Діагностика основних показників інноваційної активності підприємств Рівненського району Рівненської області показала, що основними забруднювачами довкілля у Рівненському районі є такі підприємства, ВАТ „Рівнеазот”, ВАТ “Любомирський ВСЗ”, ТзОВ “ОДЕК Україна”. Розрахунок індексу забруднення атмосферного повітря показав, що з 2006 р. він зростав. При збереженні цієї тенденції за 10 років рівень забруднення атмосфери подвоїться. Але стан атмосфери вже сьогодні не відповідає належній якості, незадовільно впливає на здоров’я населення району. До того ж, як підтвердило дослідження, в сучасних умовах підприємству вигідніше сплачувати штрафи за забруднення довкілля, аніж фінансувати екологічні проекти. Зокрема для ВАТ «Рівнеазот» середній строк окупності капіталовкладень підприємства у природоохоронні заходи складає більше 38 років, для ВАТ «Волинь» усі 670 років. Це свідчить про необхідність стимулювання діяльності підприємств щодо запровадження природоохоронних проектів.

7. За період з 2001-2012 рр. фінансування інновацій підприємствами Рівненського району збільшилося майже утричі. Більш ніж вдвічі зросли обсяги наукових та науково-дослідних робіт. Значною мірою це пов’язано із зростанням в регіоні кількості науковців вищої кваліфікації (докторів та кандидатів наук). Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій збільшився на 29 %. При цьому обсяг науково-дослідних робіт зріс на 106 %, науково-технічних розробок зменшився на 2,4 %. Загальний обсяг фінансування науково-технічних робіт збільшився на 26 %. Обсяг фінансування науки за рахунок власних коштів підприємств та організацій збільшився майже вдвічі (з 5,7 до 12 млн. грн.) [1].

8. На основі вивчення кращого міжнародного досвіду, визначено екологічні інновації для застосування в Україні (рис. 5) Запропоновано схему формування ринку екологічних інновацій в Україні (рис. 6), що складається із первинного та вторинного ринків. Встановлено, що одним із механізмів стимулювання розвитку екологічних інновацій сьогодні є організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств [7] (ОЕМУІР), основне завдання якого – орієнтування діяльності підприємств на постійний пошук і реалізацію ринкових можливостей інноваційного розвитку в мінливих умовах зовнішнього середовища.

На основі фундаментальних праць вітчизняних та зарубіжних вчених [7; 14] систематизовано мотиви споживання екологічної продукції за групами споживачів, що наведено на рис. 7., рис. 8.

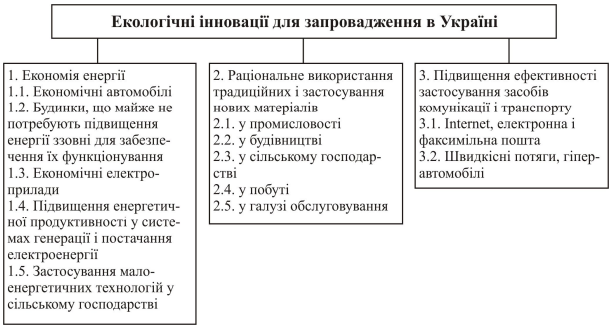

Рис. 5. Основні напрями екологічно орієнтованих інноваційних перетворень

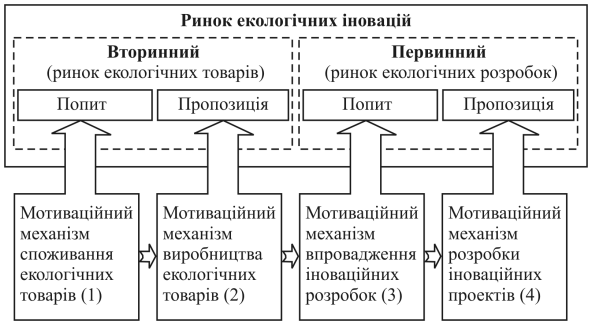

Рис. 6. Структура мотиваційного механізму розвитку екологічно збалансованої інноваційної діяльності

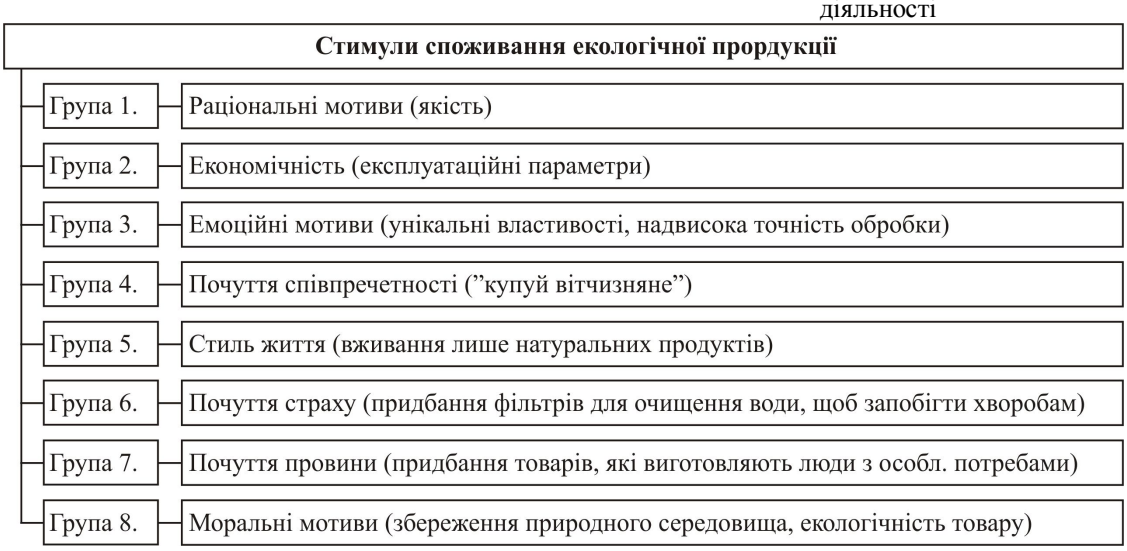

Рис. 7. Систематизація мотивів споживання екологічної продукції

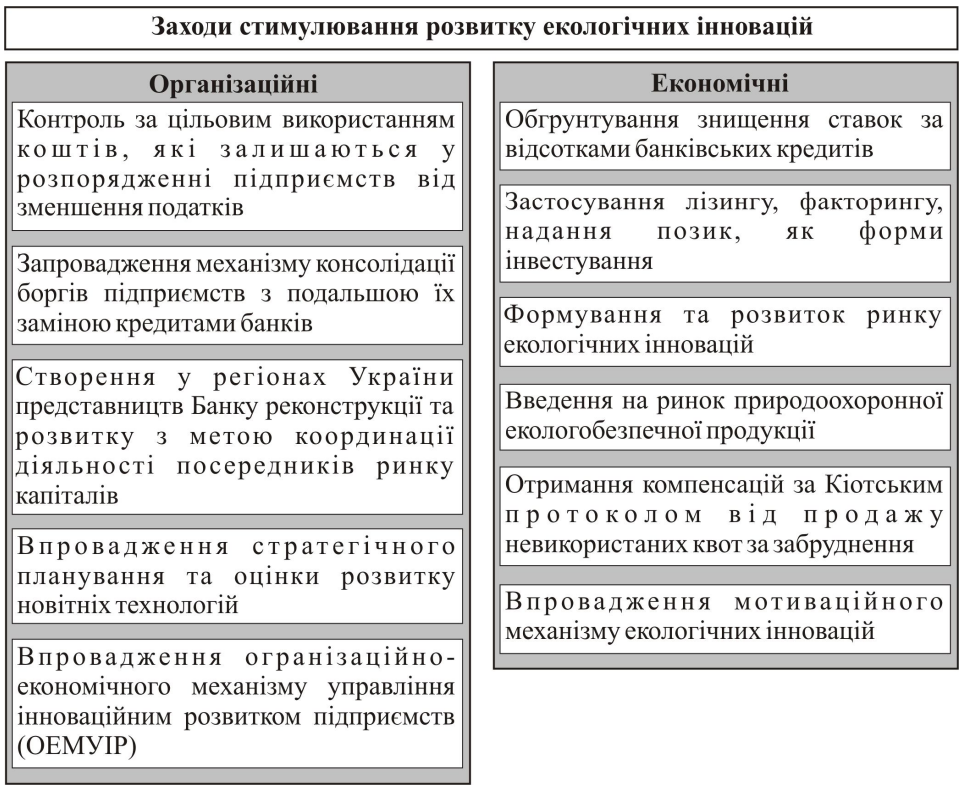

Рис. 8. Заходи стимулювання розвитку екологічних інновацій

10. За результатами дослідження сформульовано організаційно-економічні заходи стимулювання розвитку екологічних інновацій як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях, що представлені на рис. 8.

Висновки. Отже, заходи стимулювання розвитку екологічних інновацій мають включати застосування таких інноваційних форм інвестування, як лізинг, факторинг, надання позик, що погашаються в порядку амортизаційних платежів, а також позик під боргові зобов'язання; запровадження на державному і регіональному рівнях стратегічного планування та оцінки розвитку новітніх технологій; впровадження механізму Кіотського протоколу щодо продажу невикористаних квот забруднюючих речовин промисловими підприємствами та ін.

Отримані положення та результати даного наукового дослідження використовуються у діяльності Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Рівненській області, що підтверджено довідкою про впровадження.

Використані джерела інформації:

1. Програма науково-технічного та інноваційного розвитку Рівненської області на 2008-2010 роки // Розпорядження голови Рівненської облдержадміністрації від 28 грудня 2007 року № 636.
2. Зінь Е.А., Якимчук А.Ю. Управління природоохоронною діяльністю на території Західного Полісся (аналіз стану, узагальнення досвіду) // Вісник РДТУ, 2000. – Випуск 5(7). – С. 92-101.
3. Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій: Закон України від 9 квітня 2004 року N 1676-IV // http://www.udik.com.ua/ukr/legislation/innovation/.

4. Про затверд-ження Порядку формування, експертизи та обговорення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. N 1094.
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року, № 1560-XII. – Відомості Верховної Ради. – 1991. – N 47. – С. 646.
6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р., № 40-IV // Відомості Верховної Ради. – 2002 – N 36. – С. 266.
7. Ілляшенко С.М., Прокопенко О.В. Формування ринку екологічних інновацій: економічні основи управління: Монографія / За ред.. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВДТ «Університетська книга», 2002. – 250 с.
8. Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Верховної Ради України від 16 червня 2004 року N 1786-IV // http://www.udik.com. ua/ukr/legislation/innovation/.
9. Зінь Е.А. Регіональна економіка: Підручник. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 528 с.
10. Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави: Указ Президента України від 20 квітня 2004 року N 454/2004.
11. Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Рівненській області у 2011 р. / Державне управління екології та природних ресурсів в Рівненській області – Рівне, 2012. – 195 с.
12. Самуельсон П. Економіка: Підручник. – Львів: Світ, 1993. – 493 с.
13. Статистичний щорічник України за 2006 р. Державний комітет статистики України. / Під редакцією О.Г. Осауленка. – Київ: Консультант, 2007. – 575 с.
14. Protecting Nature: Regional Reviews of Protected Areas. IUCN // McNeely, J.A., Harrison, J. and Dingwall, P. – Gland, Switzerland and Cambridge, UK, 1994. – 402 p.

Рецензент: Дацій О.І., д.е.н., професор.

УДК 35.082.4

Гайдученко С.О.,
к. держ. упр.,
доц. каф. управління проектами
в міському господарстві і будівництві
Харківської національної академії
міського господарства

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Стаття розкриває один із нових підходів до формування та розвитку організаційної культури державних службовців. Автор висловлює свою думку стосовно цих складних процесів, наголошуючи, що вони органічно пов'язані із закономірностями та феноменом розвитку людини.

Стать яраскрывает один из новых подходов к формированию и развитию организационной культуры государственных служащих. Автор высказывает свое мнение касательно этих сложных процессов, отмечая, что они органически связаны с закономерностями и феноменом развития человека.